

popotvanje; kar oni govorijo, letó vam hočem sedaj povedati. Perva pot, ki nas po prijaznem polji pelje, je pot, po kateri hodi ljuba nedolžnost. Kmali je pot prehojena, in stopimo v drugo pot, v starost mladenčev in dekličev, — res prelepa pot, toda prazna je vsake modrosti in polna praznih domišljij. Vročá domišljija na tretji pot zgrine, in mladenec postane čverst možak z bistrim umom, obdarjen pa z trudom, težavami in s skerbmi za prihodnost. Grenke skerbi in težave čverstega možaka na zadnji poti storé staréka slabotnega nevkretnega in; oko kmali zatisne, in se mirno preseli v boljše življenje.

III.

Naloge za daljno izpeljavo.

1) Življenje je popotvanji enako n. p.:

a) Pot, po kateri hodimo, je tu gladka, tam ternjeva in težavna, — kraj, kjer hodimo, je sedaj prijazen — sedaj pust in zapuščen, — vreme, je enkrat jasno — enkrat tamno in viharo. Taka je tudi osoda človekova: sedaj je srečna, sedaj nesrečna, sedaj mirna, sedaj viharo i. t. d.

b) Popotnik lahko zaide — postane obupen; dobri in umni voditelji le morejo ga na pravi pot pripeljati. — Tudi človek zaide dostikrat od prave poti in zabrede v pregrešno življenje, od kterega ga starši, pravi prijatli, posebno pa cerkev z njenimi sv. pripomočki zopet kermi in zakermi na pravo pot i. t. d.

c) Vsaki popotnik ima posebni namen in konec, do kterega hoče dospeti, kjer misli od potovanja počiti, kjer ga čakajo zvesti prijatli, kamor vedno hrepení, kjer za gotovo upa srečen biti. — Našega življenja namen in konec so nebesa, ki so naša prava domovina, kjer bomo zadobili pravi počitek, kjer bomo dosegli pravo srečo i. t. d.

Dalje prik.

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

III.

U. Ljudje pišejo nekteri skorej le v množnem številu, in še tedaj s posebnimi sklonili: ljudje ali ljudije, — í, — ém, — eh, — mi.

T. Sliši se v nsl. pač tudi v enojnem številu ljud, kakor v stsl. navadno ljud' λαός populus, ljudije λαοί homines, v polj. lud, v čes. lid; v gotovskem se bere liud, v staronemškem liut, liuti, liute, zdaj Leute le v množini.

U. V množini ali skupno se govori sploh ljudstvo (Volksmenge); obliko ljud smo Slovenci nekako pogubili, vendar ne celo tako kakor Nemci. Bili so res časi, da se je bilo že bati, da bo slovensko ljud spodrinila nemška Volk; ali zdaj so minuli, in po perstih bi jo zaslužil orglar, kateri bi očitno pri službi božji še se prederznil peti:

Pred stolom tvoje milosti — Tvoj verni „folk“ (nam. ljud) kleči!

T. Množna oblika ljudje je pravilno iz enojne ljud, kakor narod — narodje, sosed — sosedje, brat — bratje i. t. d. — Posebej se bere o tej obliki v Glasniku l. 1858: Ne trije ljudje so umerli, tri ljudi smo srečali, neg.: troje ljudi je umerlo, troje ljudi smo srečali, tudi dvojeljudi (namesto: dva človeka, ki je pa tudi prav). Tako me je naučila stara živa slovnica . . . baba Dolenka, terda Slovenka (zakaj ni je bilo drugega kot kost in koža). „Zakaj te ni bilo poprej?“ tako sem se zaderl nad babelo. Zakaj? Ne davno poprej (leta 1850) mi je poslal prijatelj za natis spis, v katerem so bile besede: „Noj tako debela jajca nese, da se z enim trije ljudje nasitijo.“ — Trije ljudje! — trije ljudje! . . . to mi je zvonilo tako čudno; mislil in mislil sem, kaj plenta bi bilo. Da nekaj ni prav, to mi je dišalo; ali kje je robec skrit, tega nisem mogel nikakor vganiti. Pomota je bila natisnjena. Ker sem jo bral še večkrat potem v drugih spisih, zato jo razglašam očitno, da bi se je varovala vsaka poštena duša. Po tem takem bi trebalo govoriti: 103 (sto in troje) ljudi, 504 (pet sto in čvetero) i. t. d. — Vendar pravijo rajši: v našem mestu živi 5850 duš kot 5850tero ljudi. Ne morem se uterpeti, da ne bi tudi spomnil, da rabimo pisaje in govore preporedko besedo „svet“ namesto „ljudi“: veliko sveta je na senjmu (srb. mnogo svjeta ima . . . = franc: il y a beaucoup de monde . . .).“

U. Če ne velja tukaj, kar pravi Metelko str. 95 a) in b), da se pri samostavnih, ki so navadni le v množnem številu, ali pa pri imenih manj veljavnih oseb (človekov, človek cf.

persona) ali mladih žival namesti glavnih ali stanovnih števnikov rabijo ločivni p. troje bukve, čvetero vilice, dvoje otrok, troje družinčet, čvetero telet ali telc i. t. d.? Nekaj se je mislilo, da je pravilno samo ljudje, nekaj pa, da ljud in ljudje je le bolj zanikarno, dasiravno so mnogi ljudje bolji kot marsikteri človeki (personae), kojih slava odmeva (personat) od veka do veka!

T. Da ljud in ljudstvo ne more biti tolikanj zaničljivo, kaže tudi to, da človek le rad ima, ako se govori in ravna z njim poljudno, vljudno, priljudno (humane), ljudski (humano more, ne pa paski ali ciganski, kakor pravi Serbljanin) i. t. d.

U. Sam ne vem, kako se vjema ljudski in leški, kar se tu in tam najde (cf. Metelko str. 17 : ljusko, ljesko andern gehörig, fremd, für ljudsko, wie man es im tiefen Unterkrain noch immer ausspricht, von ljud Volk; lešk : laško blagó ungerrechtes Gut, scheint hingegen von dem veralteten lest Betrug herzustammen).

T. Eni mislijo, da je to in uno ravno tista beseda. Piše se kej različno: ljudsko (cf. gradsko), ljuško (cf. graško), ljusk'o (cf. gosposko), ljesko, leško, leško, lesko, lacko. Ali se kje na tanko izgovarja ljudsko, ne vem. Dobrovski je pisal nekdej, da je leško iz ruskega levš, levšá (leva roka, neprava), torej leško blago t. j. nepravo, nepravično ali krivično blago; vendar kolika sila in prederzna prememba! Ali ni morebiti leško (če tudi ne iz list, vid. II. Jezičn. 30.) razlagati iz lih' nimius, alienus (lihva, lihvovati), ali pa iz v'lv (vleško — leško — laško — lacko blago)? Če pa ostane ljudski iz ljud populus v pomenu alienus, je pa ravno tako, kakor tudj, tuj, tujsk iz gotiškega thiuda — thiudisk (gens — gentilis), piše šafarík, Diefenbach i. t. d.

U. Tuj je iz tvoj (tój ali toj) ne moj, bi djal otec Marko!

IV.

U. Razuma iskaje — veljá koj nama, ker isčeva spoznati, kaj pomeni, kateri razum ima beseda ljud, ljudski, leški i. t. d.

T. Razum je stsl. intellectus, mens, ratio . . . (Verstand, Vernunft, der Sinn eines Wortes) v českem rozum, v nsl.

tudi pomen kake besede bodisi notranji ali vnanji; v prvem: razuma iskaje: v drugem vid. Abuna Soliman str. 30:

Razgublja se besed razum,

Raznaša jih mestni in morski hrum,

Le roka roki še miga.

U. Da je razum iz *raz* in *um*, se vé; premisliva torej vsaktero posebej. Kaj nam zaznamnja *raz* in kako se rabi?

T. „Raz' particula *dis* —, quae nonnisi in vocabulis compositis usurpatur, nsl. etiam praepos. est: žlica je raz mizo padla; raz berdo pridem; raz drevo vzeti“ — piše Miklošič in z malo besedami veliko pove, namreč: a) Kaj besedica *raz* pomeni, b) da se v stsl. (kakor tudi v sedanjih slovanskih jezicah) rabi le v sostavi, c) da je v nsl. vendar tudi sama na sebi predlog in d) da vlada četerti ali toživni sklon.

U. V novoslovensčini piše Janežič str. 148: „raz (nemšk. zer —, auseinander —, lat. dis) pomenja: a) razšir ali ločitev tega, kar je prej vkup bilo; in b) premembo v kak boljši ali gorji stan. — Nekterim sestavam, pravi po tem, ste se prvi čerki odbrusili, *z* pa pred terdimi soglasniki v *s* prehaja: spreti . . nam. *raz*spreti i. t. d. — In §. 343: *raz* (lat. de — nemšk. ab, herab, hinab, hinunter, von) se vjema na pomenu s predlogom *s* — *z* (kedar se veže z II. sklonom) in znamenjuje ločitev predmetov od zgoraj navzdol ter se sklepa s toživnikom, n. pr. Po sili vzame raz roké ji rokavice, v dlan gledé. N. pr. — Dere se ko bi jermene raz njega rezal. N. r. — Včasí imá svoje ime v rodivniku za seboj n. pr. Mnogo teče sladke hvale pričujočim raz jezika. Valj. — Gorjé vam, ako pade častni plašč raz vasih djanj. Cegn.

T. Poprej so slovníčarji terdili, da je *raz-* (v česk. roz-) neločljiv ali nesamostojin predlog (Kop. Met. Potoč.); ali že Metelko pravi, da se čuje na Gorenškem: je padel raz streho, in po Jarniku na Koroškem: raz drevo vzéti. Vsled tega se rabi sploh v govorjenji in pisanji predlog *raz* samostojno. (V ruskem pomeni *raz'* mal, einmal; *razom*, za raz, s' razu, adv. auf einmal, sogleich.)

U. Kaj pa je misliti od tega, s katerim sklonom se ima sklepati predlog *raz*, z rodivnikom ali s toživnikom?

T. Iz nekdanjih zgledov se kaže, da vlada prav za prav četerti sklon; iz sedanjih je pa viditi, da se celo dobro vjema

z drugim; prav snažni pisatelji ga sklepajo z rodivnikom; in soditi po tem, da se vjema na pomenu s predlogom *s* — *z*, kedar se veže z drugim sklonom (*s* hriba, *z* gore; *s* konja, *z* osla), pač ne more biti napak, če se piše tudi z ravno tistim sklonom (raz hriba, raz strehe, raz konja na osla in raz oslice na kobilo)!

U. Morebiti je nektere zmotilo, ker drugi in četerti sklon ima tolikrat v nsl. ravno tisto obliko (raz njega, raz konja), da so jeli pisati drugi sklon nam. toživnika? Ali sedaj, kakor kaže, bo ostalo oboje v slovenskem slovstvu. Sej *s* ali *z*, razun — razen ali razven tudi tisti sklon zahteva.

T. Da bi nekterim sostavam se prve čerki bile odbrusile, in da bi spreti, stegniti, stergati, strupiti se rabilo namesto razspreti, razstegniti, razstergati, razstrupiti, — tega ne verjamem, ker ima *s* — *z* ravno tisti pomen, in po tem takem tudi ravno tiste pravice, ktere ima *raz* z rodivnikom samostojno ali pa v sostavi z drugimi besedami. *)

Besedica o sadjoreji.

Kmali se bo zopet približala prelepa pomlad, čas, v katerem se začne vsa narava prebujati iz dolgega zimskega spanja, čas, v katerem mile ptičice, otete nemile zimske sužnosti, veselo skakljaje prepevajo Bogu in ljudem mile pesmi, — čas, v katerem vsa narava človeka tako rekoč pod milo nebo vabi in ga primora, da premišluje lepo in premodro vravnano božje stvarjenje. Še celó bolniki se veselé prelepe pomladi, ker ravno ta čas jih navadno njih zastarane bolezni nekako popustijo — nekako okrevaajo. Zares prevesel, lep in prijeten je pomladanski čas! Spomladi je vse živo, vse se veseli in raduje, vse Boga hvali in mu slavo prepeva od pametnega človeka do naj manjšega črvička v prahu; ravno ta čas je pa tudi naj sposobniši za marsikaj koristnega — za marsikak koristni poduk — posebno pa še za sadjorejo. Zimske stene postanejo spomladanski čas nekako tesne in človeku nič kaj dobro ne teknejo, vse ga nekako čeznaturno pod milo nebo vabi in vle-

*) Popravek: V II. razgovoru str. 25 naj se bere obakrat: *ἀνθρώπος* nam. *ἐνθροωπος*.